

ELINIKÄINEN OHJAUS VAPAAN SIVISTYSTYÖN OPPILAITOKSISSA

Esityksaineisto
06/2026

owalg^{ll}group

SELVITYKSEN TAVOITE JA PÄÄKYSYMYKSET

1. Millaista nuorten ja aikuisten elinikäistä opinto- ja uraohjausta vapaan sivistystyön oppilaitoksissa toteutetaan?
 - a) Miten elinikäinen ohjaus ymmärretään ja määritellään?
 - b) Millaista ohjaustoimintaa toteutetaan vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuodoissa?
 - c) Millaista osaamista vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on elinikäisen ohjauksen toteuttamiseen?
 - d) Millaiset resurssit vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on elinikäisen ohjauksen toteuttamiseen?
2. Miten elinikäistä ohjausta tulisi kehittää osana vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaa?
 - a) Millaisia tulevaisuussuuntatuneita kehittämismahdollisuuksia elinikäisellä ohjauksella on vapaan sivistystyön oppilaitoksissa?
 - b) Tulisiko elinikäinen ohjaus tulisi määritellä osaksi vapaan sivistystyön koulutustehtävää? Jos kyllä, miten?

Selvityksen tavoitteena oli kuvata ja selvittää vapaan sivistystyön oppilaitoksien toimintaa, osaamista ja resursseja nuorten ja aikuisten opinto- ja uraohjauksessa sekä mahdollisuuksia toteuttaa elinikäistä ohjausta osana vapaan sivistystyön koulutustehtävää tulevaisuussuuntatuneesti.

MENETELMÄT JA AINEISTOT

KIRJALLISUUSKATSAUS

Koottiin selvityksen aihetta koskeva taustoitettava kirjallinen ja muu aineisto ja muodostettiin niiden pohjalta yhteenvedo nykytilasta kirjallisuuden perusteella.

HAASTATTELUTUTKIMUS

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituihin teemahaastatteluina. Toteutus tapahtui Teams-yhteydellä ja kirjallisesti. Taustahaastatteluja toteutettiin yhteensä 1 etäyhteyksin ja 1 kirjallisena vastauksena.

Lisäksi selvityksen tueksi muodostettiin työryhmä, johon kutsuttiin viisi oppilaitosmuoto kohtaisesti valittua edustajaa.

SÄHKÖINEN KYSELY

Sähköinen kysely toteutettiin Survey Monkey -alustaa hyödyntäen. Kysely välitettiin kaikille vapaan sivistystyön oppilaitosten edustajille.

KOKONAISANALYYSI

Työvaiheessa koottiin yhteen edellisten vaiheiden tiedonkeruu siten, että niiden pohjalta pystyttiin muodostamaan kokonaiskuva selvityksen kohteen tuloksista.

VALIDOINTITYÖPAJA

Selvityksen loppuvaiheessa esiteltiin ja valittiin tuloksia yhdessä työryhmän kanssa. Validointi toteutettiin osana työkokousta.

OSA I

KESKEISET HAVAINNOT

Elinikäisen ohjauksen nykytila ja käytännön toteutus vapaassa sivistystyössä

ELINIKÄISEN OHJAUKSEN MÄÄRITELMÄ

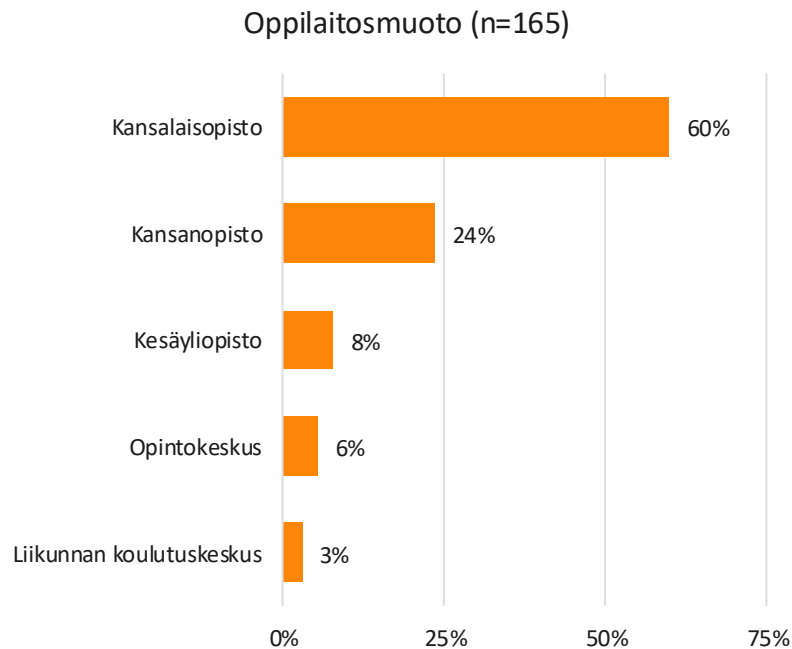
Pohjautuu elinikäisen ohjauksen strategiaan 2020–2023 ja Opetushallituksen elinikäistä ohjausta koskevaan kuvaukseen.

Elinikäisellä ohjauksella tarkoitetaan erilaisia toimia ja palveluja, joiden avulla kaikenikäiset voivat missä tahansa elämänvaiheessa tunnistaa osaamisensa, taitonsa ja kiinnostuksensa, tehdä koulutukseen ja työhön liittyviä valintoja sekä suunnitella ja hallita omaa oppimis- ja urapolkuaan.

Ohjaus voi toteutua monin tavoin ja monikanavaisesti: esimerkiksi osana opetusta ja arjen kohtaamisia, yksilö- ja ryhmäohjauksena, valmennuksina sekä digitaalisina tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluina. Koska ohjaus on usein integroitu muuhun toimintaan, se voi painottua eri tavoin tiedon antamiseen, neuvontaan tai syvällisempään ohjausprosessiin.

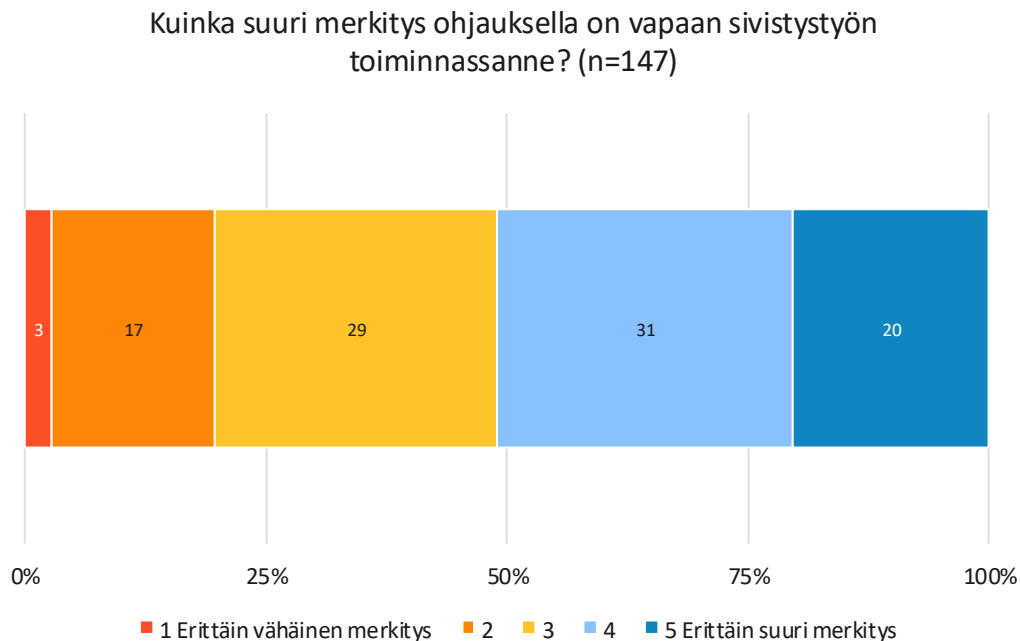
TAUSTA

- Kysely lähetettiin kaikille vapaan sivistystyön oppilaitoksille
- Kysely oli avoinna 17.3.–14.4.2026
- Kysely oli vastattavissa suomeksi ja ruotsiksi
- Kyselyyn saatiin yhteensä 165 vastausta
- Vastausprosentti oli kokonaisuudessaan 58 %. Vastausprosentti oppilaitosmuodoittain:
 - Kansalaisopistot 57 %
 - Kansanopistot 53 %
 - Kesäyliopistot 68 %
 - Liikunnan koulutuskeskukset 56 %
 - Opintokeskukset 82 %
- 62 prosenttia vastauksista oli koottu yhteistyössä henkilöstön kanssa

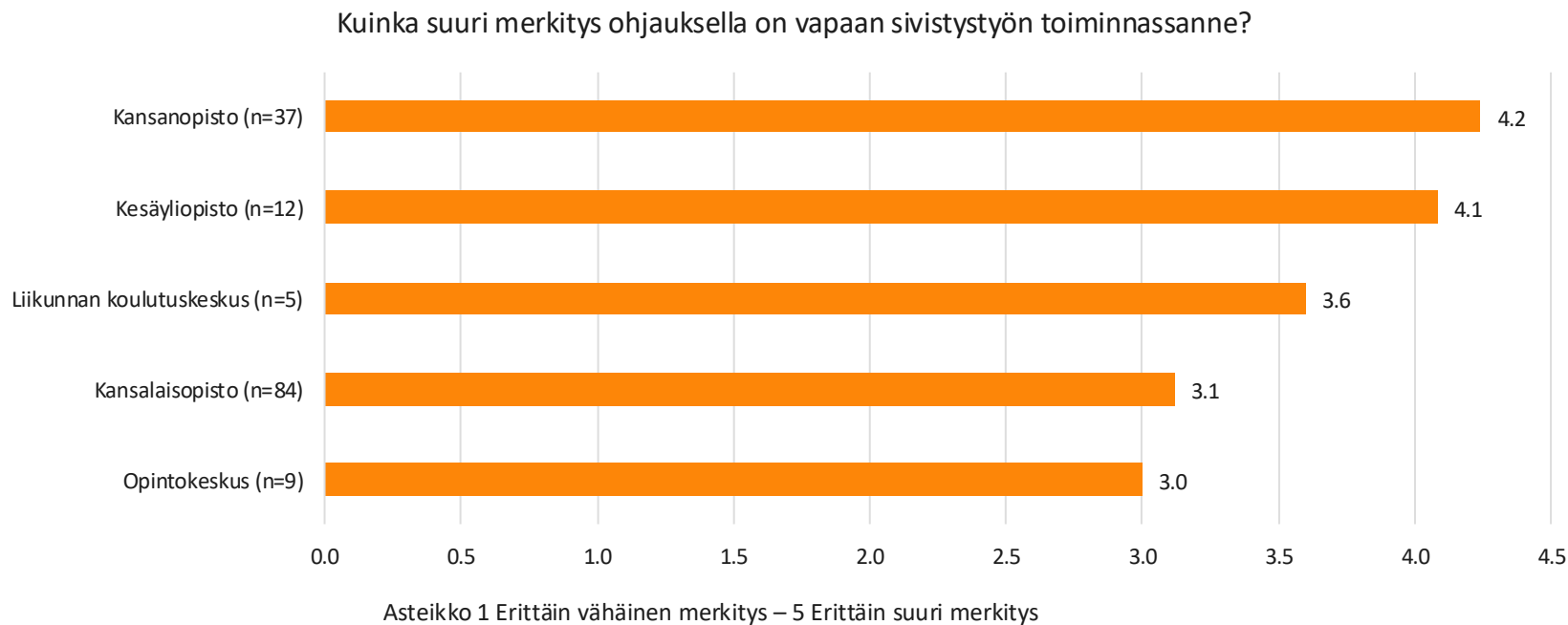
OHJAUKSEN MERKITYS

- Ohjauksella nähdään olevan merkitystä vapaan sivistystyön toiminnassa, mutta kenttä ei ole täysin yhtenäinen. Ohjauksen merkityksen tunnistamiseen vaihtelee sekä oppilaitosmuodoittain että oppilaitosmuotojen sisällä.
- Vastaajien näkemykset ohjauksen merkityksestä ja määritelmän osuvuudesta olivat selvästi yhteydessä toisiinsa.

OHJAUksen MERKITYS

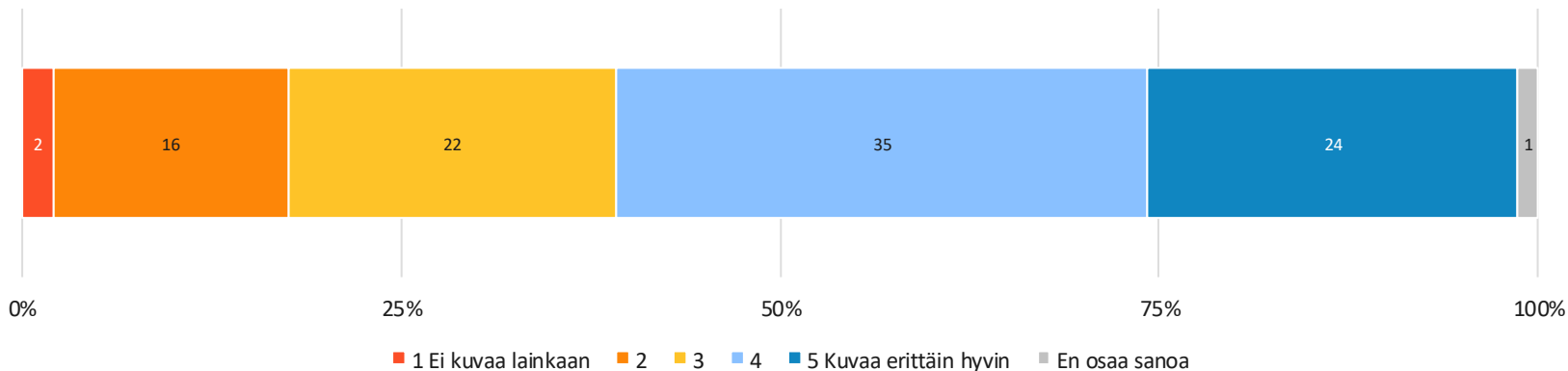
Keskiarvot oppilaitosmuodoittain.

OHJAUKSEN MÄÄRITELMÄ

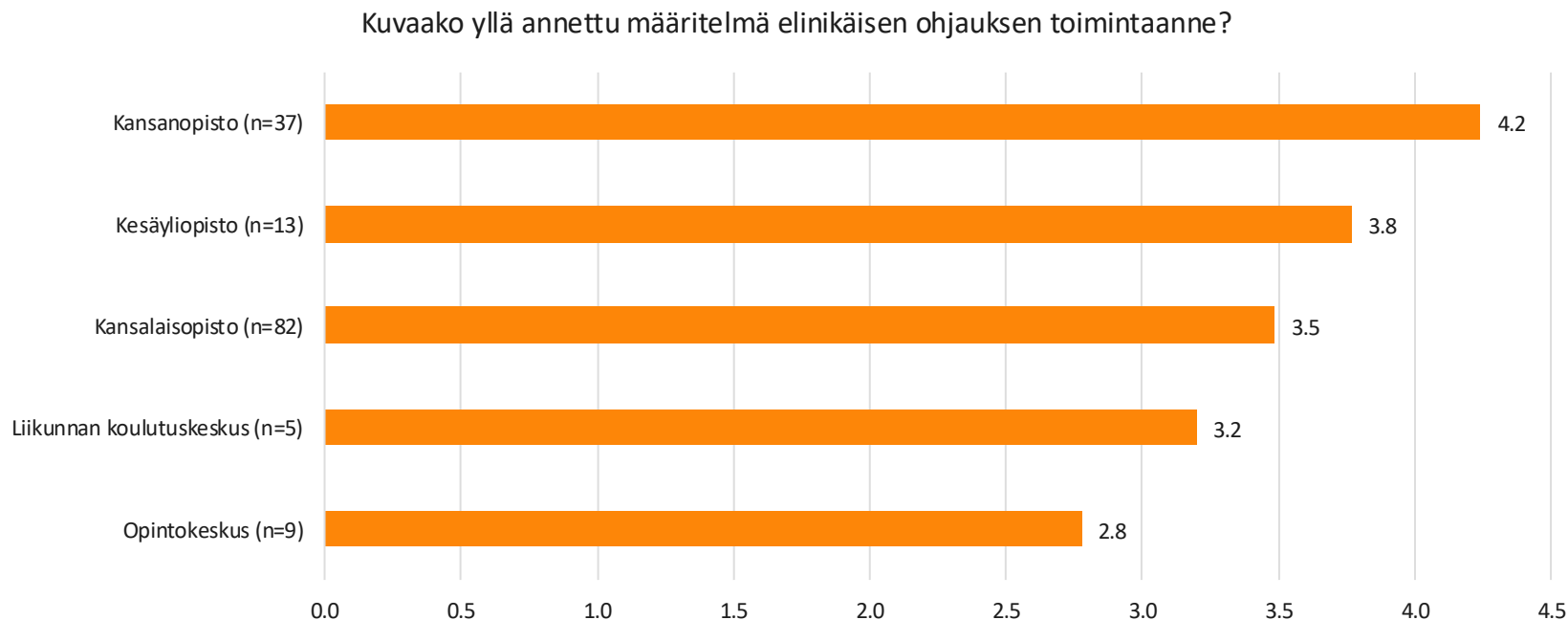
Elinikäisellä ohjauksella tarkoitetaan erilaisia toimia ja palveluja, joiden avulla kaikenikäiset voivat missä tahansa elämänvaiheessa tunnistaa osaamisensa, taitonsa ja kiinnostuksensa, tehdä koulutukseen ja työhön liittyviä valintoja sekä suunnitella ja hallita omaa oppimis- ja urapolkuaan. Ohjaus voi toteutua monin tavoin ja monikanavaisesti: esimerkiksi osana opetusta ja arjen kohtaamisia, yksilö- ja ryhmäohjauksena, valmennuksina sekä digitaalisina tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluina. Koska ohjaus on usein integroitu muuhun toimintaan, se voi painottua eri tavoin tiedon antamiseen, neuvontaan tai syvällisempään ohjausprosessiin.

Kuvaako yllä annettu määritelmä elinikäisen ohjauksen toimintaanne? (n=148)

OHJAUksen MÄÄRITELMÄ

Keskiarvot oppilaitosmuodoittain.

OHJAUKSEN MÄÄRITELMÄ

Vastaajien perusteluita kysymykseen, kuvaako määritelmä toimintaa.

- Määritelmä ei täysin tavoita vapaan sivistystyön arkea.
- Ohjaus nähdään opetukseen ja arjen kohtaamisiin integroituna toimintana, ei erillisenä palveluna.
- Ohjaus tapahtuu muun toiminnan ohessa, eikä sitä aina nimetä tai mielletä ohjaukseksi, vaikka sitä käytännössä tehdään paljon.
- Määritelmä sopii parhaiten toimintoihin, joissa ohjaus on tavoitteellisempaa.
 - Esim. harraste- ja lyhytkurssitoiminnassa yhteys elinikäiseen ohjaukseen on väljempi.

Annettu määritelmä kuvaa toimintaamme erittäin hyvin, sillä vapaassa sivistystyössä ohjaus ei ole erillinen saareke, vaan se on sisäänrakennettu kaikkeen oppimiseen.— (Kansanopiston edustaja)

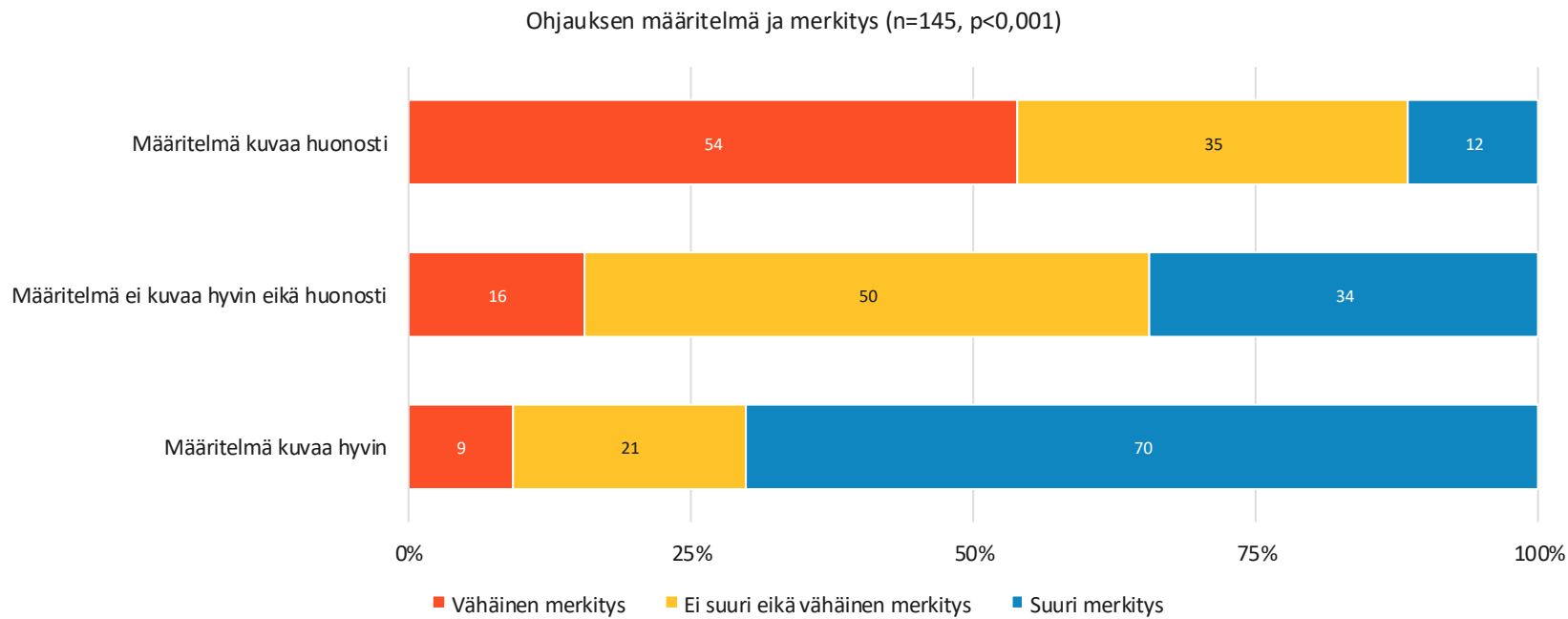
Kuvaa hyvin, se on osana opetusta, mutta ei erikseen ole esim. opinto-ohjaajaa. (Kansalaisopiston edustaja)

Kuvauksen kaikki ohjausmuodot toimivat opistossamme, mutta on myös paljon kursseja, joissa em. ohjaustoimia ei niin paljon tarvita, eikä opiskelijat niitä kysy. Valmius ohjaamiseen on joka tapauksessa olemassa. (Kansalaisopiston edustaja)

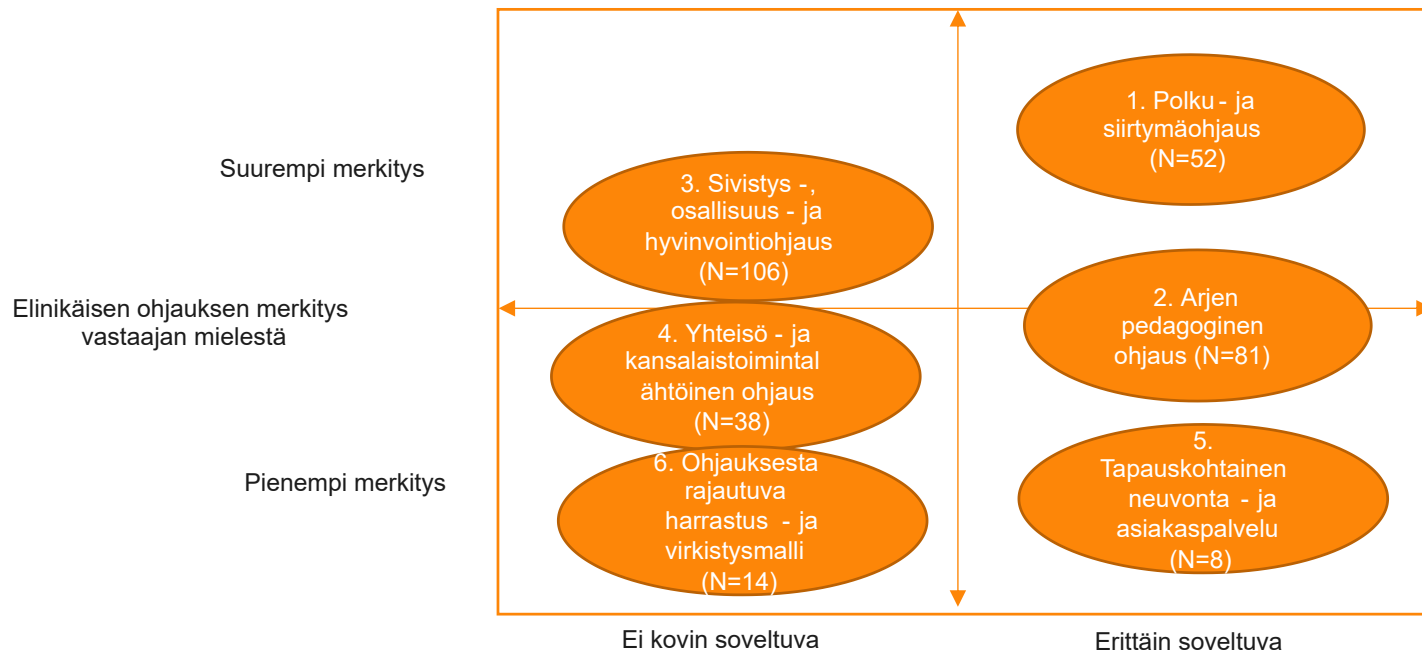
Meillä ohjaus tapahtuu kuvatulla tavalla: neuvontana ja se on integroituna opetukseen ja suoritettaviin opintoihin. (Kesäyliopiston edustaja)

Tarjoamiemme koulutusten ja muun toiminnan kautta osallistujilla on mahdollisuus tunnistaa osaamisensa, taitonsa ja kiinnostuksensa. Emme kuitenkaan kutsu sitä varsinaiseksi ohjaustoiminnaksi, vaikka moni meistä sitä tiedostamattaan, tai tiedostaen, tekee. (Opintokeskuksen edustaja)

OHJAUksen MÄÄRITELMÄ JA MERKITYS

VAPAAAN SIVISTYSTYÖN ELINIKÄISEN OHJAUKSEN KUUSI ARKKITYYPPIÄ

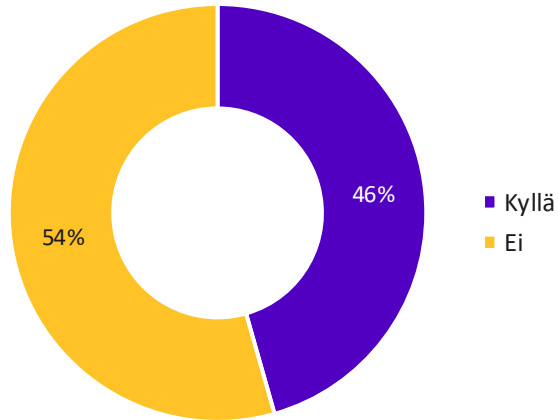

VAPAAN SIVISTYSTYÖN ELINIKÄISEN OHJAUKSEN KUUSI ARKKITYYPPIÄ

1. Polku- ja siirtymäohjaus
 - Elinikäinen ohjaus opiskelijan opinto-, ura-, jatko-opinto- ja työllistymispolkujen tukena.
 - Keskeistä osaamisen tunnistaminen, henkilökohtainen ohjaus, HOPS-tyyppiset käytännöt, työelämävalmiudet ja jatkosiirtymät.
2. Arjen pedagoginen ohjaus
 - Ohjaus opetukseen, kurssitilanteisiin sekä opettajan ja opiskelijan vuorovaikutukseen sisältyvänä tukena.
 - Voi liittyä kurssivalintoihin, taitotasoon, oppimistapoihin, kiinnostuksiin tai seuraavaan oppimisaskeleeseen.
3. Sivistus-, osallisuus- ja hyvinvointiohjaus
 - Heterogeeninen joukko toimijoita, joiden ohjauksessa painottuvat kokonaisvaltainen kasvu, omaehtoinen oppiminen, hyvinvointi, elämänhallinta, yhteisöllisyys ja osallisuus. Ohjaus ei ensisijaisesti tähtää uraan tai tutkintoon.
4. Yhteisö- ja kansalaislähtöinen ohjaus
 - Ohjaus ei kohdistu vain yksilöön, vaan kytkeytyy järjestöihin, vapaaehtoisin, kansalaistoimijoihin ja yhteisöihin.
 - Tavoitteena vahvistaa toimijuutta, osallistumista, vaikuttamista ja yhteisöjen oppimiskykyä.
5. Tarveperustainen neuvonta- ja asiakaspalvelu
 - Tämän arkkityypin mukaisia vastaajia tunnistettiin aineistosta jonkin verran.
 - Ohjaus on tarpeen mukaan annettavaa neuvontaa ja se voi koskea ilmoittautumista, kurssivalintaa, tasoryhmää, opintopisteitä, hyväksilukua, käytännön opintoneuvontaa tai opiskelijan yksittäistä kysymystä. Ohjausta ei välttämättä nimetä elinikäiseksi ohjaukseksi.
6. Ohjauksesta rajautuva harrastus- ja virkistysmalli
 - Erottui arkkityypinä, vaikka siihen tunnistettiin vain muutamia vastaajia.
 - Elinikäistä ohjausta ja oppimista pidetään tärkeänä, mutta ohjaus ei ole oppilaitoksen ydintehtävä; sen sijaan ydintä on harrastaminen, virkistys, paikallinen sivistys, hyvinvointi tai omaehtoinen osallistuminen. Opinto- ja uraohjaus nähdään muiden toimijoiden tehtävänä.

OHJAUS OPPILAITOKSEN TOIMINTAA OHJAAVISSA ASIAKIRJOISSA

Onko elinikäinen ohjaus kirjattuna keskeisiin oppilaitoksenne toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin (esim. strategia)? (n=149)

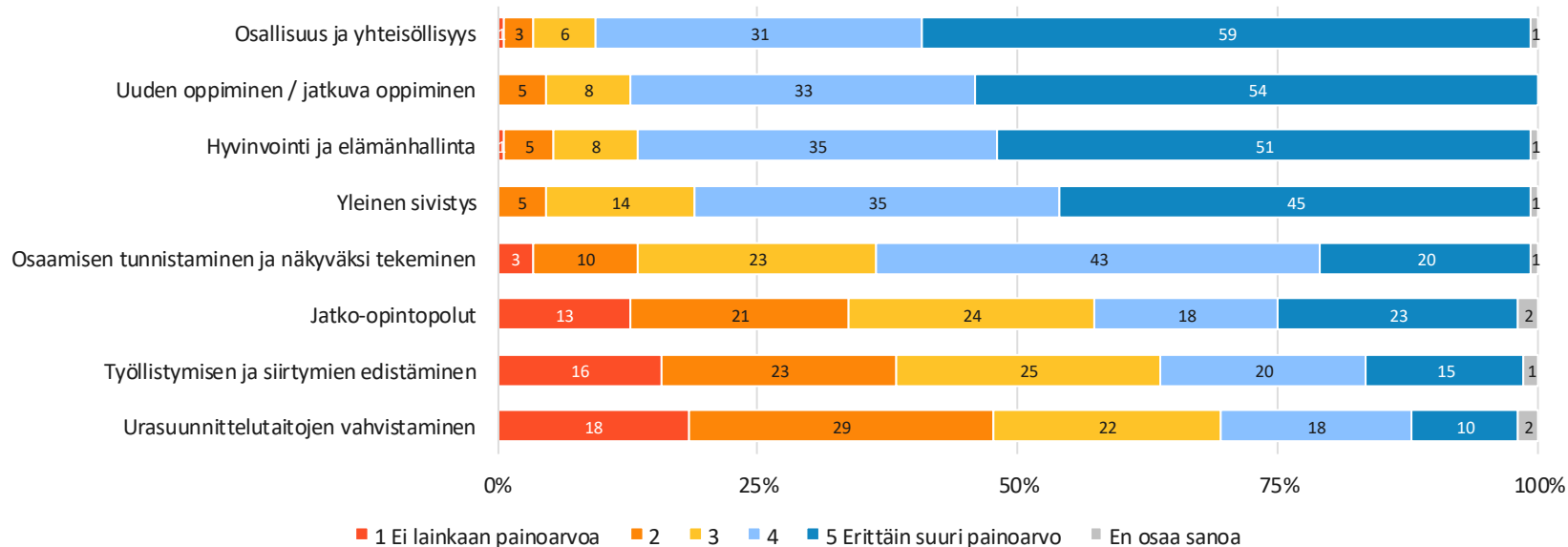

Asiakirjat, joihin ohjaus on kirjattu mm.

- Strategia-asiakirjat
- Opetusta ohjaavat asiakirjat, kuten opetus- ja toteuttamissuunnitelmat
- Toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen liittyvät asiakirjat, kuten toimintasuunnitelma, kehittämissuunnitelma, toimintakertomus
- Muut ohjausta tukevat asiakirjat, kuten ohjaussuunnitelma, opiskelijahuollon suunnitelma, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, opinto-oppaat, opettajien tehtäväkuvaukset
- Hallinnolliset asiakirjat, kuten talousarvio, palvelusuunnitelma

OHJAUksen TEEMAT

Mihin seuraavista teemoista elinikäinen ohjaus toiminnassanne painottuu? (n=146–148)

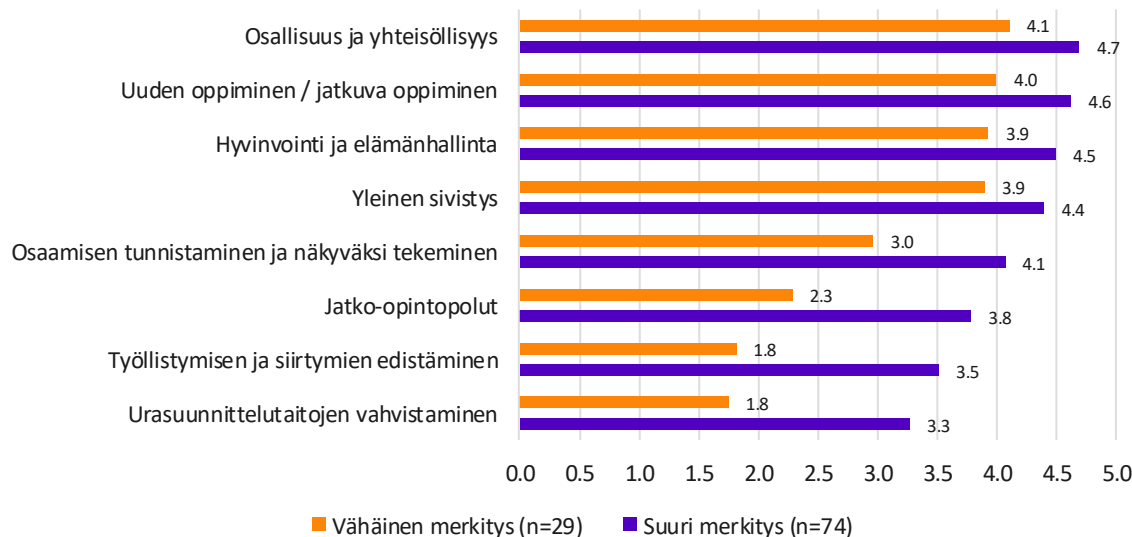

OHJAUksen TEEMAT JA OHJAUksELLE ASETETTU MERKITYS

Keskiarvot. Asteikko 1 Ei lainkaan painoarvoa – 5 Erittäin suuri painoarvo.

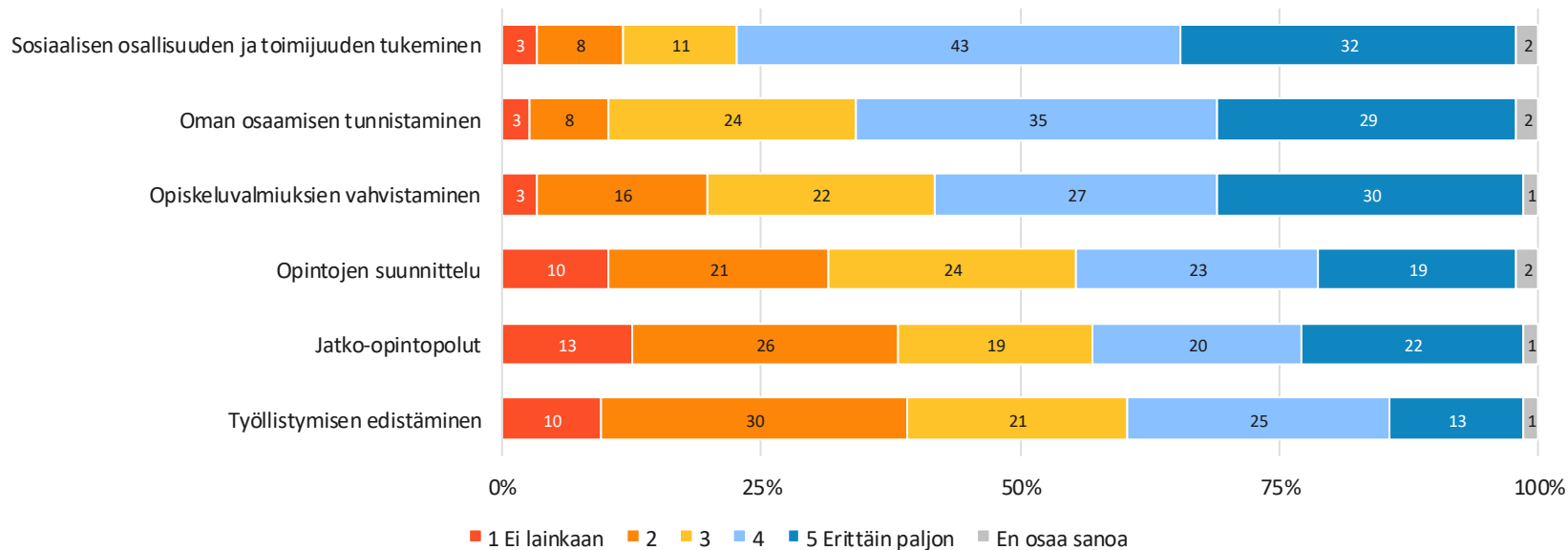
- Teemojen painottumisessa on havaittavissa eroja sen mukaan, millaisen merkityksen vastaajat ovat antaneet ohjaukselle.
- Pienemmän merkityksen ohjaukselle antaneiden ja suuremman merkityksen antaneiden näkemyksissä ei ollut havaittavissa kovin suuria eroja osallisuuden ja yhteisöllisyyden, uuden oppimisen, hyvinvoinnin ja yleisen sivistyksen osalta.

Mihin seuraavista teemoista elinikäinen ohjaus toiminnassanne painottuu?

OHJAUKSEN TAVOITTEET

Kuinka paljon seuraavat tavoitteet painottuvat ohjauksessanne? (n=144–146)

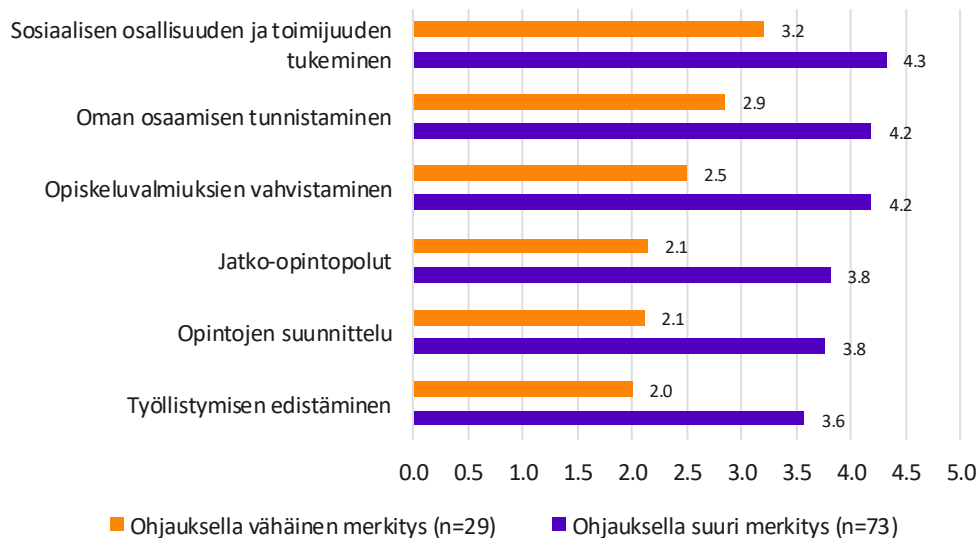

OHJAUKSEN TAVOITTEET JA OHJAUKSELLE ANNETTU MERKITYS

Keskiarvot. Asteikko 1 Ei lainkaan – 5 Erittäin paljon.

- Tavoitteiden painottumisessa on havaittavissa eroja sen mukaan, millaisen merkityksen vastaajat ovat antaneet ohjaukselle.
- Vastaajat, jotka kokivat ohjauksella olevan suuri merkitys omassa toiminnassaan, arvioivat muita vahvemmin tavoitteiden painottuvan omassa ohjaustoiminnassaan.

Kuinka paljon seuraavat tavoitteet painottuvat ohjauksessanne?

VAPAAN SIVISTYSTYÖN ERITYISLUONNE

Miten vapaan sivistystyön erityisluonne vaikuttaa mielestänne elinikäisen ohjauksen toteuttamiseen?

- Ohjaus on laaja-alaista, ei vain ura- tai opinto-ohjausta.
- Ohjaus on luonteeltaan vähemmän normiohjattua, kun toiminta ei tähtää tutkintoon.
- Ohjaus on osa arkea ja opetusta ja tapahtuu opetuksen yhteydessä.
- Kaikki opiskelijat eivät hae uraohjausta, vaan osallistumisen syynä voi olla virkistys, yhteisöllisyys, mielekäs arki tai oman osaamisen ylläpito.
- Kohderyhmät ovat hyvin heterogeenisiä, eikä yksi ohjausmalli ole kaikille sopivia.
- Vst tavoittaa myös niitä, joita muu koulutus ei tavoita.
- Rakenteet ja resurssit rajaavat ohjauksen toteuttamista.

Vapaan sivistystyön erityisluonne tekee elinikäisestä ohjauksesta ainutlaatuista, koska se ei ole sidottu tutkintovaatimuksiin tai tiukkoihin hallinnollisiin prosesseihin. (Kansanopiston edustaja)

Koulutusten ja osallistujien monimuotoisuus mahdollistaa ohjauksen suunnittelun ja toteutuksen osallistujien omista lähtökohdista käsin. (Liikunnan koulutuskeskuksen edustaja)

Koulutuksemme on nimensä mukaisesti varsin vapaatavoitteista, mikä antaa meille mahdollisuuden räätälöidä koulutukset kohderyhmän tarpeiden mukaan. (Opintokeskuksen edustaja)

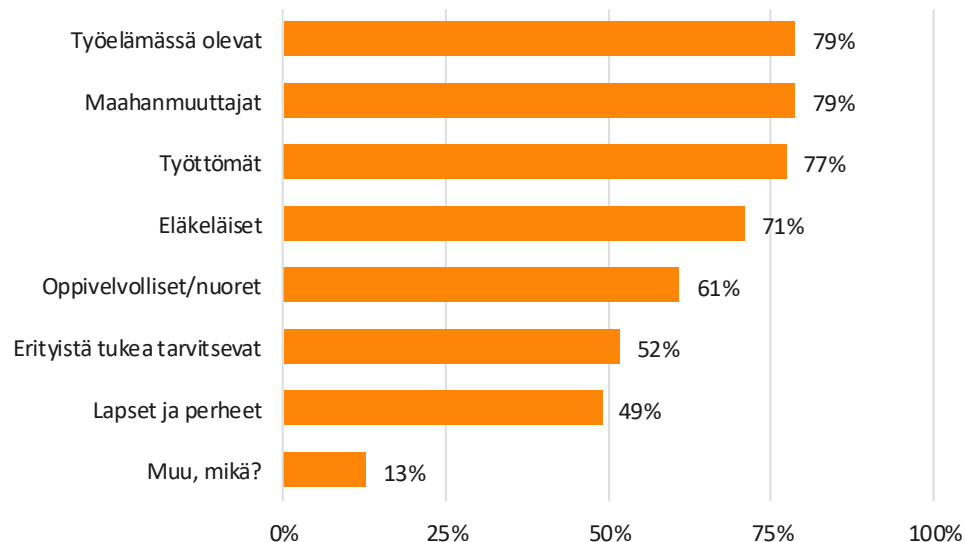
Elinikäinen ohjaus täytyy nähdä hyvin laajasta ja soveltavasta näkökulmasta. Meillä on opiskelijoita joita näemme monen vuoden ajan, mutta suurin osa opiskelijoistamme käy vain piipahtamassa koulutuksissamme. (Kesäyliopiston edustaja)

Ei tutkintotavoitteisuutta → ei virallisia ohjausrakenteita (Ohjaus on joustavaa ja tarvelähtöistä. Ohjaus voi olla laadultaan erittäin korkeaa, vaikka siitä ei ole normiohjattua määrittelyä.) (Kansalaisopiston edustaja)

OHJAUksen KOHDERYHMÄT

- Vapaassa sivistystyössä eri oppilaitosten sisällä kohderyhmät vaihtelevat. Mikäli koko aineistoa tarkastelee kohderyhmittäin, havaitaan, että vapaan sivistystyön elinikäisen ohjauksen merkitys vaihtelee sen mukaan, millaisiin elämäntilanteisiin, oppimistarpeisiin ja osallistumisen motiiveihin ohjaus kytkeytyy.

Kohderyhmät, joille organisaationne tarjoaa ohjausta (voit valita useita) (n=141)

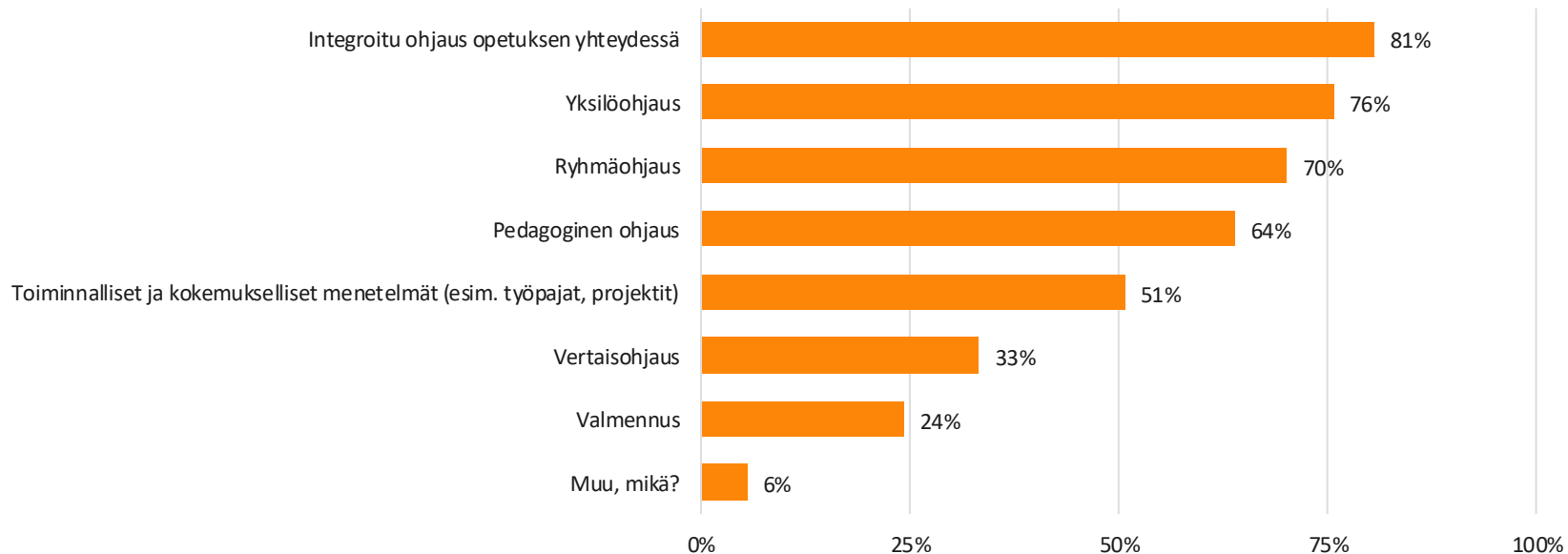
KOHDERYHMITTÄINEN JAKAUTUMINEN

- Vapaassa sivistystyössä eri oppilaitosten sisällä kohderyhmät vaihtelevat. Mikäli koko aineistoa tarkastelee kohderyhmittäin, havaitaan, että vapaan sivistystyön elinikäisen ohjauksen merkitys vaihtelee sen mukaan, millaisiin elämäntilanteisiin, oppimistarpeisiin ja osallistumisen motiiveihin ohjaus kytkeytyy.

Kohde ryhmä	Ohjauksen ensisijainen tavoite	Tyypilliset toteutustavat aineiston perusteella	Ohjauksen käsitteellinen tulkinta
Oppivelvolliset ja nuoret	Opiskeluvalmiuksien, jatkopolkujen, elämäntilanteiden ja siirtymien tuki.	Yksilöohjaus, ryhmäohjaus, opintojen aikainen ja päättövaiheen ohjaus, pedagoginen tuki, toiminnalliset menetelmät.	Ohjaus on lähimpänä formaalin koulutusjärjestelmän opinto-ohjausta, mutta vapaan sivistystyön kontekstissa siihen yhdistyy vahvasti hyvinvointi, yhteisöllisyys ja elämäntilanteiden tuki.
Työelämässä olevat	Osaamisen päivittäminen, jatkuva oppiminen, alanvaihto, jatko-opinnot ja oman osaamisen sanoittaminen.	Hakeutumisasiin neuvonta, yksilöohjaus, koulutus suunnittelu, opintopolkujen ohjaus, digitaaliset tieto- ja neuvontapalvelut.	Ohjaus on jatkuvan oppimisen ohjausta: se ei välttämättä tähtää työllistymiseen vaan osaamiseen ylläpitämiseen, vahvistamiseen ja uudelleen suunnittamiseen tai yksittäisten taitojen tai osaamisen hankintaan.
Työttömät	Työelämävalmiuksien, osaamisen tunnistamisen, koulutukseen palaamisen ja osallisuuden vahvistaminen.	Yksilö- ja ryhmäohjaus, verkostoyhteistyö työllisyysaluiden kanssa, palveluohjaus ja opintojen päättövaiheen jatkopolkujen suunnittelu.	Ohjaus on aktivointi- ja/tai siirtymäohjausta, mutta vapaan sivistystyön näkökulmasta myös toimijuden, itsetunnon ja yhteiskuntaan kiinnittymisen tukea.
Maahanmuuttajat	Kielen oppiminen, kotoutuminen, koulutus- ja työelämäpolkujen hahmottaminen, osallisuus ja arjen toimijuus.	Pedagoginen ohjaus, ryhmäohjaus, yksilöllinen neuvonta, palveluohjaus, vertaisuus, opintojen aikainen tuki.	Ohjaus on kotoutumisen-, kielen-, osaamis- ja osallisuusohjausta. Se ylittää kapean uraohjauksen, koska koulutus, kieli, arki, yhteisö ja palveluihin kiinnittyminen kietoutuvat yhteen.
Eläkeläiset	Hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden, mielekkään arjen, toimintakyvyn ja sivistyksellisen osallistumisen tuki.	Opetukseen integroitu ohjaus, ryhmätoiminta, kurssisivallinnat, harrastus- ja taitotasoneuvonta, matalan kynnyksen kohtaaminen.	Ohjaus on hyvinvointi- ja sivistysohjausta. Se ei useinkaan ole ura- tai siirtymäohjausta, mutta sillä on vahva merkitys osallisuuden ja elämäntilanteiden tukena.
Eritystä tukea tarvitsevat	Saavutettavuuden, oppimisen tuen, yksilöllisten etujen mahdollistumisen ja osallisuuden vahvistaminen.	Yksilöohjaus, ryhmäohjaus, pedagoginen ohjaus, vertaisohjaus, toiminnalliset menetelmät, monialainen yhteistyö.	Ohjaus on kokonaisvaltaista tuki- ja saavutettavuusohjausta. Tässä kohderyhmässä ohjaus näyttäytyy erityisen monimuotoisena ja jatkuvana.
Lapset ja perheet	Kasvun, harrastamisen, perheiden osallisuuden, hyvinvoinnin ja taitojen kehittymisen tuki.	Pedagoginen ohjaus, ryhmät, toiminnalliset menetelmät, valmennukselliset muodot, kurssivälin tuki.	Ohjaus on kasvun, harrastamisen ja perheiden hyvinvoinnin tukea. Se ei aina näy elinikäisen ohjauksen perinteisenä opinto- ja uraohjauksena, mutta tukee elämäntilanteiden alkuvaiheen oppimista ja osallisuutta.

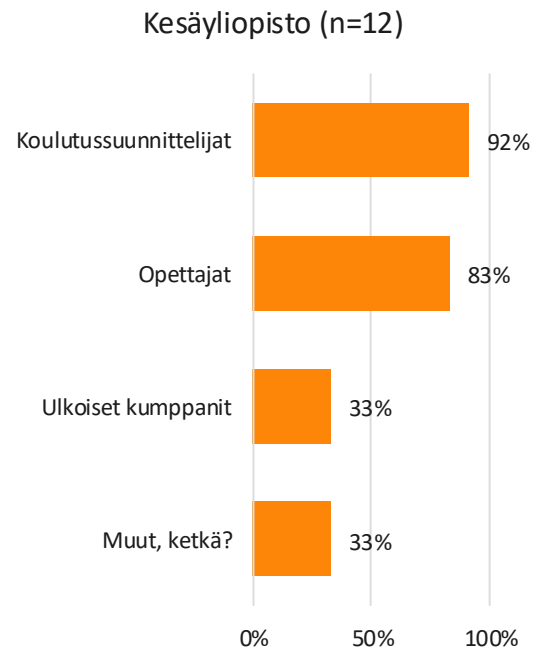
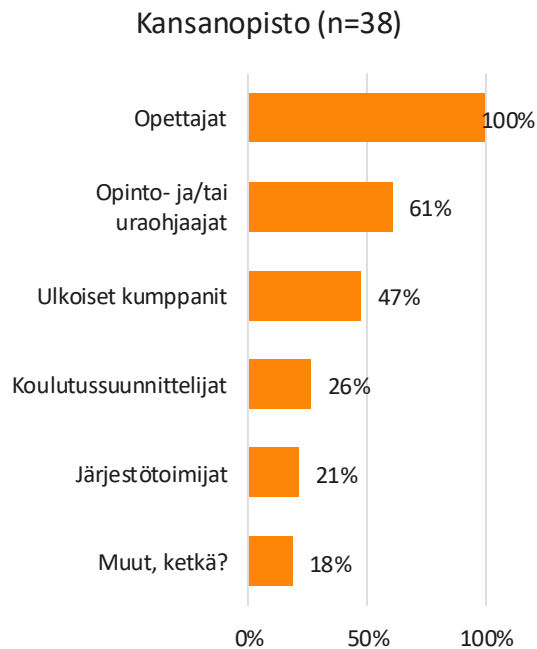
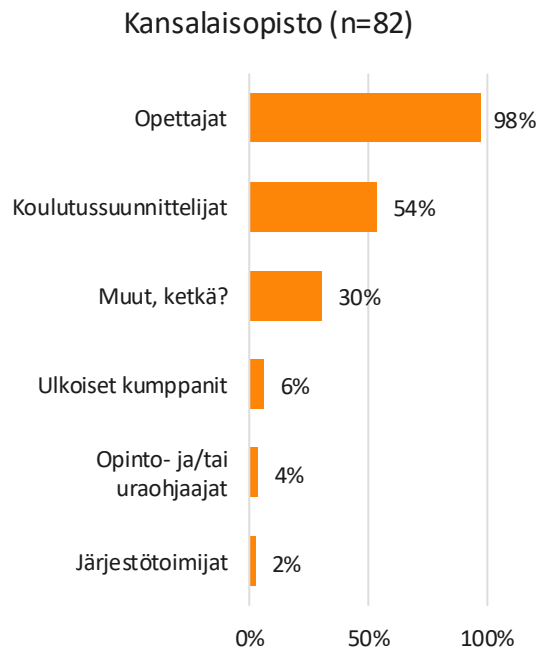
OHJAUKSEN MUODOT

Mitä seuraavista ohjauksen muodoista oppilaitoksessanne käytetään? (Voit valita useita) (n=144)

OHJAUKSET TOTEUTTAJAT

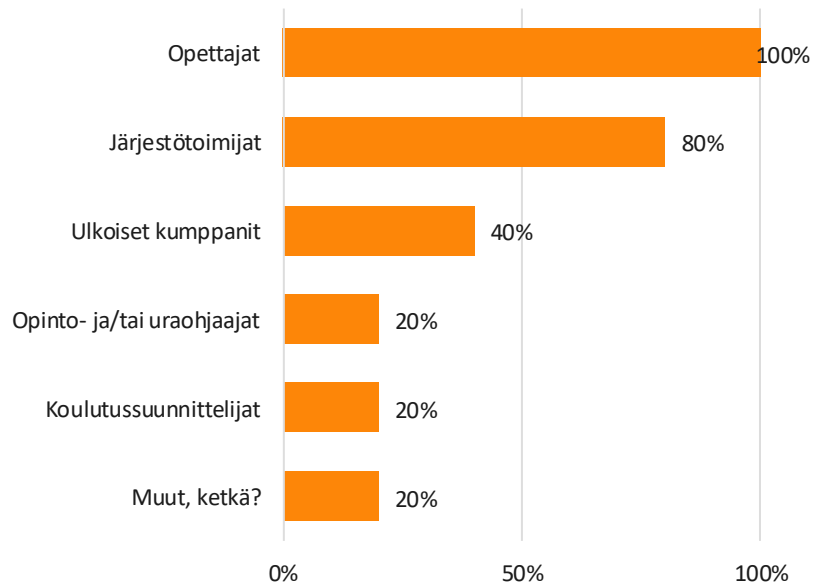
Ketkä organisaatiossanne toteuttavat ohjausta?

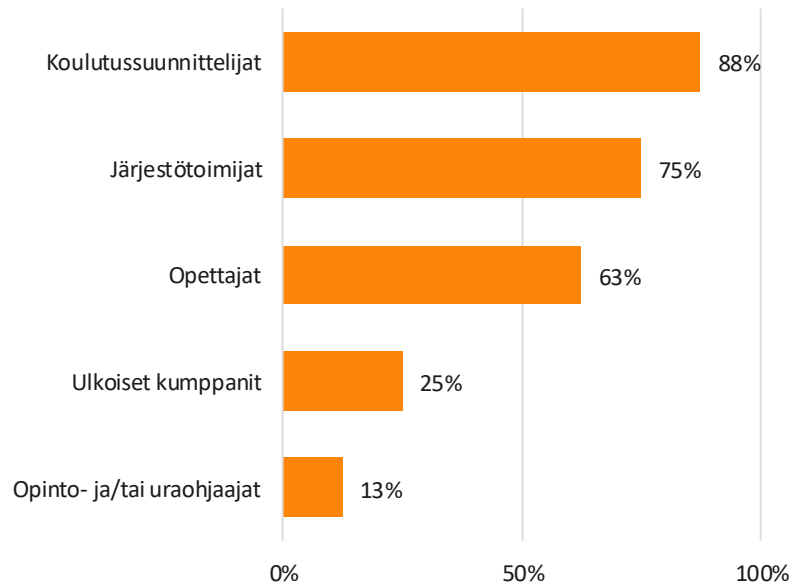
OHJAUKSET TOTEUTTAJAT

Ketkä organisaatiossanne toteuttavat ohjausta?

Liikunnan koulutuskeskus (n=5)

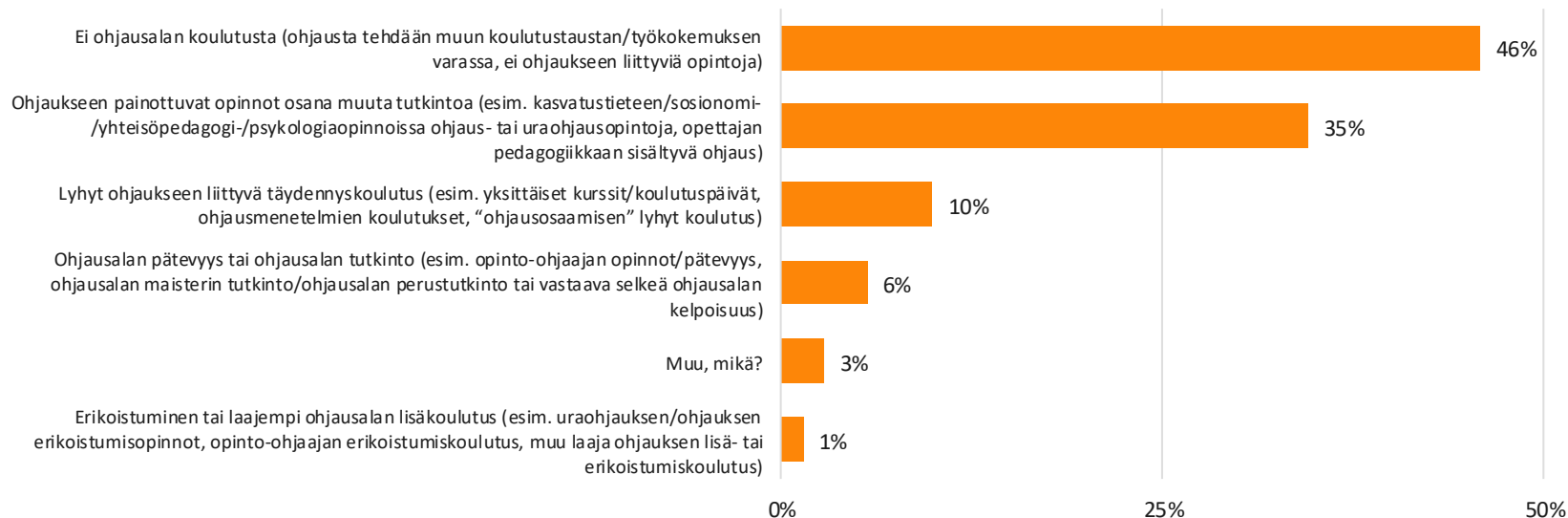

Opintokeskus (n=8)

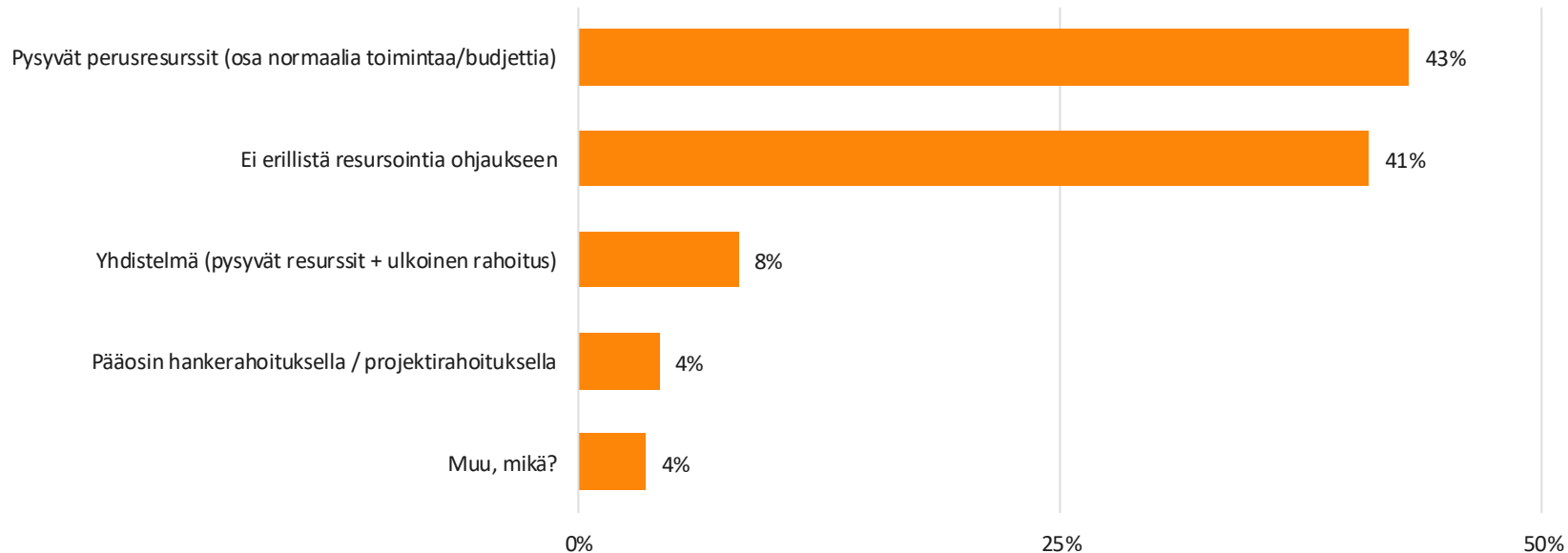
HENKILÖSTÖN OSAAMINEN

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten organisaationne ohjausta tekevän henkilöstön ohjausalan koulutusta? (n=142)

OHJAUSTOIMINNAN RESURSOINTI

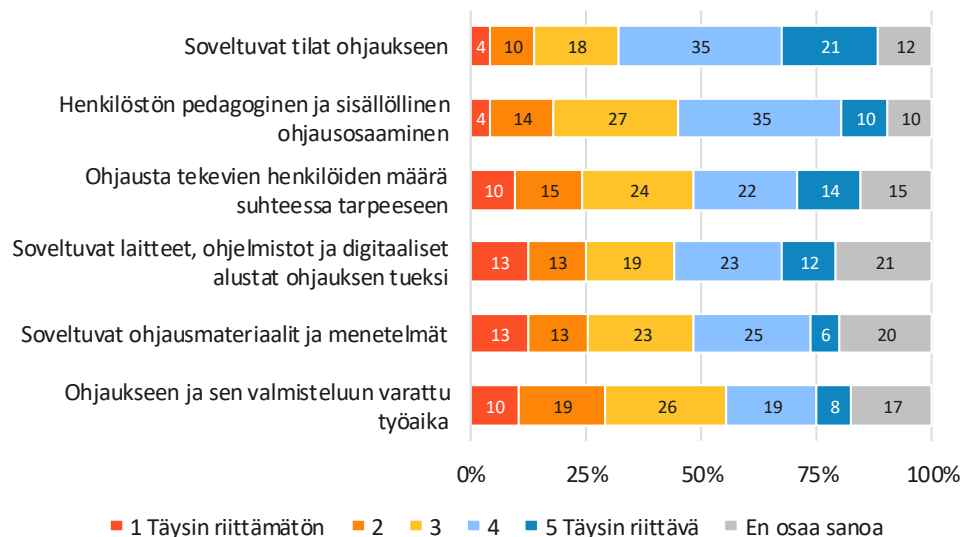
Miten ohjaustoiminta oppilaitoksessanne pääosin resursoidaan/rahoitetaan? (n=144)

ORGANISAATION OHJAUSRESURSSIT

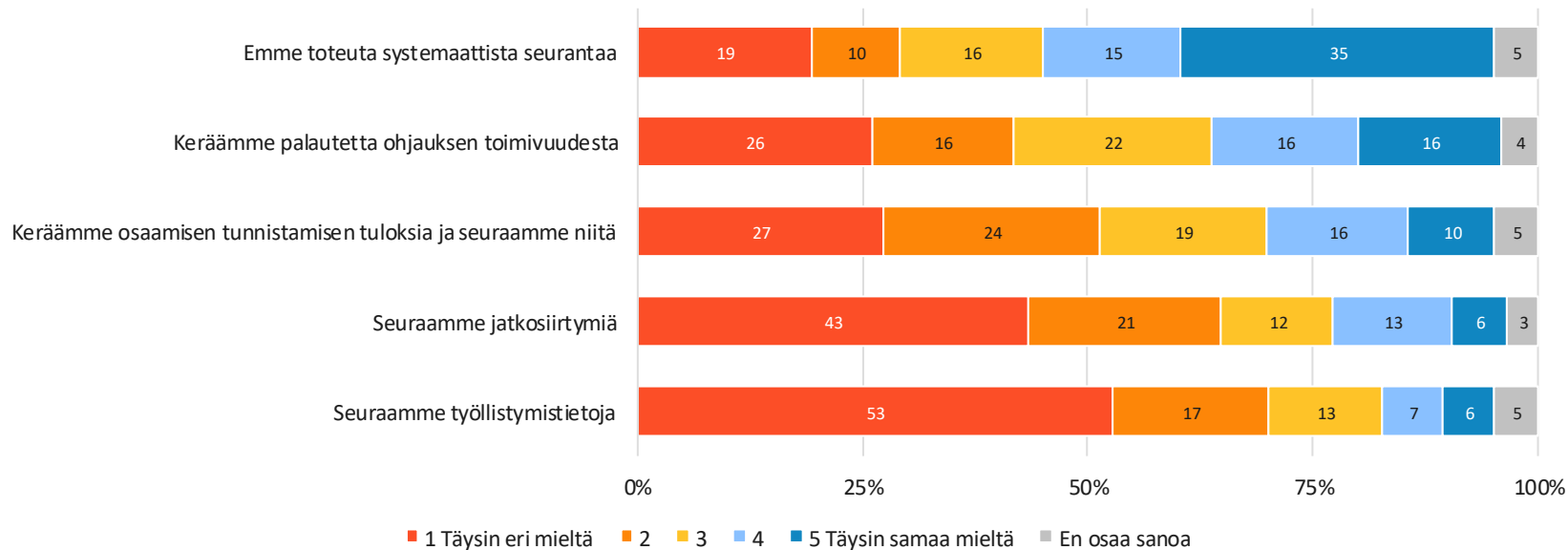
- Oheisen kuvan lisäksi arviot ohjausresurssien riittävydestä vaihtelivat sen mukaan, miten ohjaus oli oppilaitoksissa resursoitu. Heikoimmaksi ohjausta tekevien henkilöiden määrän riittävyys arvioitiin oppilaitoksissa, joissa ohjaus hoidettiin muun työn ohessa ilman erillistä ohjausresurssia.
- Arviot olivat myönteisempiä oppilaitoksissa, joissa ohjaukseen osallistui useampi henkilö osana tehtäviään (ka. 3,6), ja korkeimpia oppilaitoksissa, joissa ohjaukselle oli nimetty osa- tai kokoaikainen vastuuhenkilö (ka. 4,4).

Kuinka riittäviksi arvioitte organisaationne ohjausresurssit?
(n=144)

OHJAUksen TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Arvioi seuraavia väittämiä: (n=144–146)

OSA II

KESKEISET HAVAINNOT

Elinikäisen ohjauksen kehittäminen ja tulevaisuus vapaassa sivistystyössä

OHJAUksen KEHITTÄMISEN KOLME ARJEN TILANNETTA

Oppilaitosten tulevaisuuden suunnitelmat elinikäisen ohjauksen kehittämiseksi vaihtelevat merkittävästi. Avovastausten laadullisen analyysin perusteella vastaajat ryhmiteltiin kolmeen kehittämistilanteeseen siten, että kukin vastaus sijoittui ensisijaisesti yhteen ryhmään. Ryhmät kuvaavat elinikäisen ohjauksen kehittämisen erilaisia kypsyysvaiheita:

1. Ei aktiivisia tai erillisiä kehittämissuunnitelmia

- Arviolta noin neljänneksellä oppilaitoksista ei ole tällä hetkellä aktiivisia suunnitelmia, mikä selittyy resurssien rajallisuudella tai sillä, ettei ohjaus kuulu toiminnan ydinfokukseen.

2. Ohjaus osana nykyistä perustoimintaa ja arjen käytäntöjä

- Toisessa tilanteessa ohjaus nähdään jo luontevana osana perustoimintaa, jolloin kehittämistarpeena on arjessa tapahtuvan ”huomaamattoman” työn sanoittaminen ja näkyväksi tekeminen.

3. Tavoitteellinen kehittäminen, rakenteistaminen ja verkostotyö

- Suurin osa vastaajista sijoittuu tavoitteellisen kehittämisen tilanteeseen, jossa ohjausta vahvistetaan suunnitelmallisesti yhteisillä toimintamalleilla ja rakenteilla henkilösidonaisuuden vähentämiseksi.

TULEVAISUUDEN KEHITTÄMISTEEMAT

- Keskeisimmiksi kehittämisteemoiksi nousevat henkilöstön ohjausosaamisen vahvistaminen sekä digitaalisen ja monikanavaisen ohjauksen menetelmien tavoitteellinen kehittäminen.
- Oppilaitokset haluavat panostaa opiskelijoiden jatkopolkujen ja työllistymisen seurannan parantamiseen sekä ohjauspalvelujen ja -materiaalien avaamiseen.
- Ohjausyhteistyötä halutaan tiivistää laajasti organisaatorajojen yli, ja osa tästä kehitystyöstä on suoraan sidoksissa tulevaan hankerahoitukseen.
- Verkostoyhteistyötä suunnitellaan vahvistettavaksi erityisesti uusien työllisyysalueiden, hyvinvointialueiden, muiden oppilaitosten, järjestöjen sekä alueellisten ELO-verkostojen kanssa.

Asiaa pitäisi paremmin tuoda esille ja sanoittaa ulospäin. Elinikäinen ohjaus toteutuu, mutta se on tavallaan huomaamatonta, koska sitä tapahtuu koko ajan työn ohessa. On harmi kun tätä ohjausta ei aina tunnisteta ja siksi sitä on hyvä korostaa. (Kansalaisopiston edustaja)

Ei suunnitelmia, mutta kysely herätti pohtimaan tätä "sivussa tehtävää työtä" tarkemmin; sen resurssointi ja näkyväksi tekeminen. (Kansalaisopiston edustaja)

Otetaan mukaan strategiasuunnitteluun. Asiakslähtöisyys toiminnan keskiössä. (Kesäyliopiston edustaja)

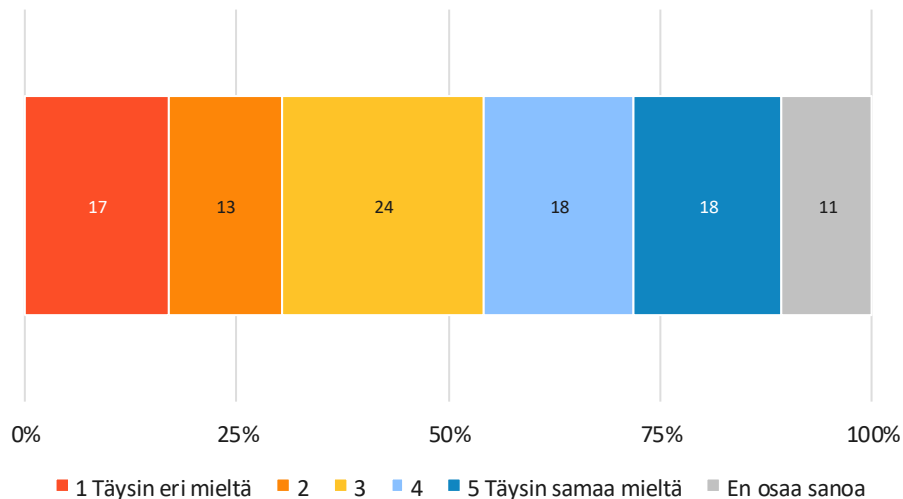
Tuottaa struktuuri ja rakenne sekä arvioida opetushenkilöstön osaamisen kehittämistarpeita (Kansanopiston edustaja)

Meillä ei ole suunnitelmissa ottaa elinikäistä ohjausta painotukseksi jatkossakaan. (Opintokeskuksen edustaja)

OHJAUS OSANA KOULUTUSTEHTÄVÄÄ

- Vastaukset koskien elinikäisen ohjauksen määrittelyä osaksi lakisääteistä vapaan sivistystyön koulutustehtävää jakautuivat melko tasaisesti.
- Vastauksissa on nähtävissä vaihtelua sekä oppilaitosmuotojen välillä että niiden sisällä.
- Ilman lisäresursseja mahdollisen uudistuksen arvioitiin lisäävän henkilöstön kuormitusta ja heikentävän muiden tehtävien toteuttamista.

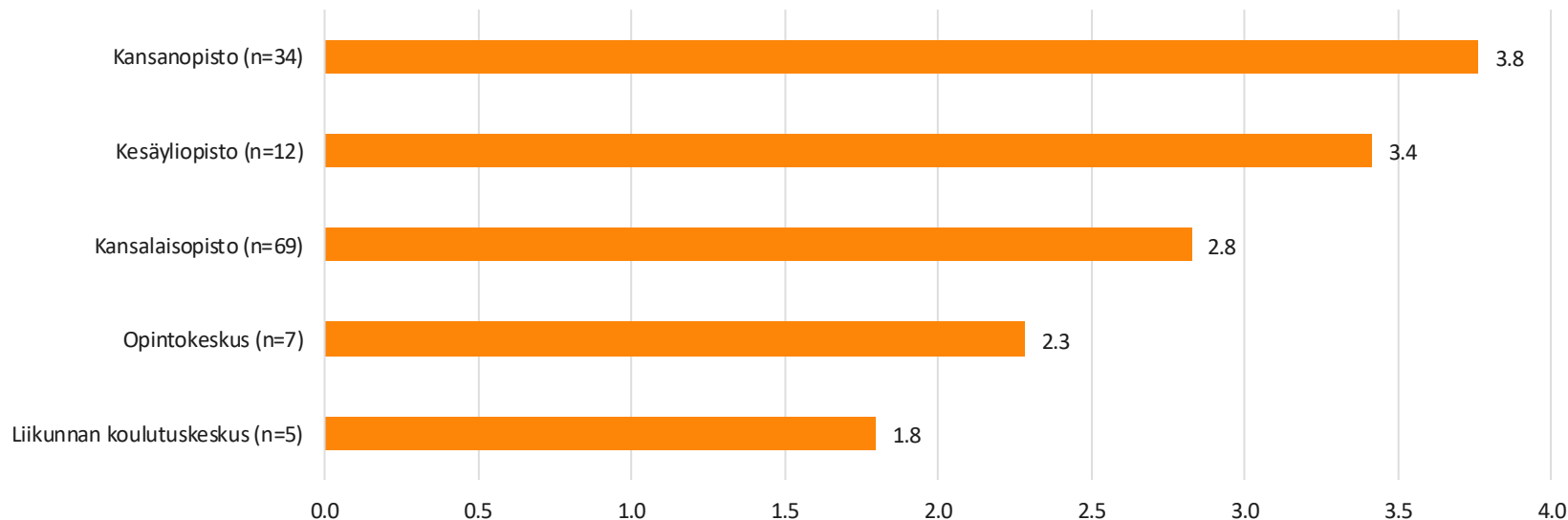
Arvioi seuraavaa väittämää: Elinikäinen ohjaus pitäisi määritellä lakisääteiseksi osaksi vapaan sivistystyön koulutustehtävää (n=142)

OHJAUS OSANA KOULUTUSTEHTÄVÄÄ

Keskiarvot oppilaitosmuodoittain. 1 Täysin eri mieltä – 5 Täysin samaa mieltä.

Arvioi seuraavaa väittämää: Elinikäinen ohjaus pitäisi määritellä lakisääteiseksi osaksi vapaan sivistystyön koulutustehtävää

JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Ohjauksen koettu merkitys ja annetun elinikäisen ohjauksen määritelmän osuvuus ovat vahvasti yhteydessä sekä toisiinsa että ohjauksen systemaattisuuteen. Mitä merkityksellisempänä ohjaus nähdään ja mitä paremmin määritelmä koetaan omaa toimintaa kuvaavaksi, sitä useammin ohjaus on kirjattu asiakirjoihin, sitä monipuolisempia ohjauksen muotoja käytetään, sitä vahvemmin ohjaus liittyy jatkopolkuihin, siirtymiin, osaamisen tunnistamiseen ja urasuunnittelutaitoihin sekä sitä useammin ohjausta arvioidaan ja kehitetään. Samalla tulos viittaa siihen, että osassa vapaan sivistystyön oppilaitoksista tehdään paljon ohjauksellista työtä, mutta sitä ei välttämättä tunnusteta tai nimetä elinikäiseksi ohjaukseksi.
2. Vapaa sivistystyö ei näyttäydy ohjauksen näkökulmasta yhtenäisenä kokonaisuutena, vaan kentällä on merkittäviä eroja ohjauksen tarpeissa, toteutustavoissa ja resursoinnissa. Erot liittyvät muun muassa koulutusten keston, opiskelijoiden tavoitteisiin, osallistumisen muotoihin sekä siihen, millaiseksi ohjauksen rooli oppilaitoksen perustehtävässä ymmärretään.

JOHTOPÄÄTÖKSET

3. Opiskelijoiden osaamispolkujen, tavoitteiden ja osallistumisen syiden moninaisuus osoittaa, ettei yhdenmukaisen ohjausmallin mekaaninen soveltaminen koko vapaan sivistystyön kentälle ole tarkoituksenmukaista. Mahdollinen sääntely edellyttäisi siten riittävää väljyyttä ja oppilaitosten erilaisten toimintaympäristöjen tunnistamista.
4. Ohjaustoiminnan kehittämisen ja systematisoinnin keskeisiksi reunaehdoiksi nousevat rakenteelliset resurssi- ja osaamiskysymykset. Oppilaitoksilla on laajasti tahtoa vahvistaa ohjausrakenteita, kehittää digitaalisia valmiuksia ja vähentää ohjauksen henkilösidonnaisuutta. Pitkäjänteistä kehittämistyötä rajoittaa kuitenkin se, että ohjausta toteutetaan usein muun työn ohessa ilman erillistä resursointia ja että ohjausalan koulutusta tai osaamisen systemaattista vahvistamista ei ole kaikilta osin mahdollista turvata nykyisillä resursseilla. Lainsäädäntö voisi muodostaa pikemminkin riskin, mikäli se lisäisi hallinnollisia velvoitteita, seurantaa ja henkilöstön kuormitusta ilman varsinaista perusrahoitusta. Ohjauksen kehittämisessä tulisi siksi ensisijaisesti edetä paikallisesti ja oppilaitoslähtöisesti.

JOHTOPÄÄTÖKSET

5. Keskeinen kehittämissuunta on ohjauksen näkyväksi tekeminen oppilaitosten omissa strategioissa, toimintasuunnitelmissa, pedagogisissa linjauksissa ja käytännön toimintatavoissa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että oppilaitoksissa käydään systemaattisesti läpi, mitä ohjaus omassa toiminnassa tarkoittaa, missä tilanteissa sitä toteutetaan, ketkä sitä tekevät, millaisiin opiskelija- ja osallistujatarpeisiin se vastaa ja millä tavoin sen laatua seurataan. Käytännössä tämä voisi toteutua esimerkiksi määrittelemällä oppilaitoskohtaisesti “ohjauksen toimintatavat” tai laatimalla yhteinen kuvaus siitä, “mitä ohjaus meillä on”. Tällainen työ olisi suhteellisen kevyt, mutta se voisi lisätä ohjauksen tunnistamista, vahvistaa henkilöstön yhteistä ymmärrystä, vähentää ohjauksen henkilösidonaisuutta ja mahdollistaa ohjauksen kokoamisen valtakunnallisesti.
6. Valtakunnallisella tasolla ohjausta voidaan edistää ennen kaikkea tukemalla oppilaitosten omaa määrittely- ja kehittämistyötä sekä kokoamalla ja jakamalla tietoa erilaisista toimintatavoista. Vapaan sivistystyön kentällä ei tarvita yhtä mallia, vaan esimerkkejä siitä, miten ohjaus voi toteutua erilaisissa oppilaitosmuodoissa, kohderyhmissä ja koulutuksissa. Valtakunnallinen hyvien käytäntöjen kokoaminen, vertaisoppiminen, mallipohjat ja yhteiset käsitteelliset jäsennykset voisivat tukea oppilaitoksia kustannustehokkaasti ilman raskasta sääntelyä.

JOHTOPÄÄTÖKSET

7. Ohjauksen vaikuttavuuden arvioinnissa lähtökohtana tulisi olla toiminnan tavoitteiden toteutuminen. Vapaan sivistystyön ohjauksen vaikutuksia ei voida arvioida yksinomaan jatko-opintoihin, työllistymiseen tai muihin siirtymiin liittyvinä tuloksina, sillä monissa oppilaitoksissa ohjauksen tavoitteet liittyvät myös osallisuuteen, hyvinvointiin, opiskeluvalmiuksiin, osaamisen tunnistamiseen, yhteisöllisyyteen ja omaehtoisen oppimisen vahvistumiseen. Vaikuttavuus määrittyy siten suhteessa siihen, mitä ohjauksella kussakin tilanteessa tavoitellaan. Tässä ohjausta toteuttavat organisaatiot ovat avainasemassa, koska ne tuntevat parhaiten omat kohderyhmänsä, toimintansa tavoitteet ja sen, millaiset muutokset ovat niiden toiminnassa olennaisia ja realistisesti seurattavia.
8. Valtakunnallista tiedonkeruuta voidaan kehittää ohjauksen tueksi, mutta sen tulisi olla luonteeltaan mahdollistavaa. Koska vapaan sivistystyön ohjaus on monimuotoista ja usein opetukseen, ryhmätoimintaan ja arjen kohtaamisiin integroitunutta, liian yksityiskohtainen valtakunnallinen seuranta voisi johtaa kapeaan kuvaan ohjauksen merkityksestä. Toimivin ratkaisu voi olla yhdistelmä, jossa valtakunnallisesti tuotetaan yhteisiä käsitteitä, kevyitä seurantamalleja ja vertailutietoa, mutta vaikuttavuuden varsinainen tarkastelu rakennetaan paikallisesti oppilaitoksen omien tavoitteiden pohjalta.

owalgroup